

NEMZETBIZTONSÁGI SZEMLE

KÜLÖNLENYOMAT

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
NEMZETBIZTONSÁGI INTÉZET
BUDAPEST

A nemzetbiztonsági szolgálatok rendszere (Nemzetközi gyakorlat a nemzetbiztonsági rendszer kialakítására)

Börcsök András ezredes – Dr. Vida Csaba mk. alezredes

Absztrakt:

A szerzők a tanulmányukban 32 ország 122 nemzetbiztonsági szolgálatát megvizsgálva rendszereztek a nemzetbiztonsági rendszer összetevőit, valamint megállapították, hogy milyen nemzetbiztonsági szolgálatok működnek a nemzetközi közösségen belül. Ezt követően – több szempont alapján – csoportosították a nemzetbiztonsági szolgálatokat, valamint megvizsgálták a szolgálatok felügyeletének és irányításának rendszerét is. Megállapították, hogy a szolgálatok számában az elmúlt két évtizedben kettős tendencia figyelhető meg, ami egyrészt újabb szolgálatok létrehozásában, míg másrészt a meglévő szolgálatok összevonásában nyilvánul meg. A tanulmány végén a nemzetközi kitekintés alapján megállapították, hogy Magyarország jelenlegi nemzetbiztonsági rendszere megfelel a nemzetközi mintáknak és trendeknek.

Kulcsszavak: hírszerzés, elhárítás, nemzetbiztonság, nemzetbiztonsági szolgálatok, nemzetbiztonsági rendszer

Abstract:

In their study the authors examining 122 national security services of 32 countries systematized the main components of the National Security System and defined the national security service types functioning within the International Community. Furthermore from different point of view they divided the national security services into groups and examined the supervision and control of them. The authors concluded that concerning the number of the national security services two different tendencies could be witnessed during the last two decades. On the one hand new services were established, on the other hand the fusion of the existing services could also be seen. At the end of their study the authors after making an international survey concluded that the current National Security System of Hungary meets the international standards and trends.

Keywords: intelligence, counterintelligence, national security system, intelligence services, intelligence system

Bevezető

A nemzetbiztonsági szolgálatok az állam fennmaradása és sikeres működése érdekében nélkülözhetetlen szervezetek, mert nemcsak hozzájárulnak az állam belső és külső biztonságának garantálásához, valamint az ország értékeinek védelméhez, hanem jelentős mértékben támogatják az állam érdekeinek érvényre juttatását is. Ezek a szervezetek képesek előre jelezni és azonosítani a biztonságot fenyegető tényezőket annak érdekében, hogy az állam – elsősorban erőszak-szervezeteinek felhasználásával megelőzze – megakadályozza vagy csillapítsa azok kedvezőtlen hatásait. Emellett hozzájárulnak ahhoz, hogy az állami felső vezetés olyan döntéseket hozhasson, amelyek az adott helyzetben a legelőnyösebb az ország számára.

A nemzetbiztonsági szolgálatok a fenti funkcióikat alapvetően információk megszerzésével és a döntéshozó számára történő differenciált eljuttatásával teljesítik. A szükséges információkat – megfelelő törvényi felhatalmazás alapján – nyílt és titkos eszközök és módszerek alkalmazásával gyűjtik össze. Leegyszerűsítve tehát: a nemzetbiztonsági szolgálatok információszolgáltató szervezetek. Napjaink globalizált világában, valamint információs társadalmában az információknak növekvő szerepük van, így a nemzetbiztonsági szolgálatok jelentősége is nő, kiemelten akkor, amikor az államok egyre kisebb összegeket tudnak (vagy akarnak) fordítani az erőszak-szervezetekre, amelyek alapvető rendeltetése a biztonság garantálása.

A szolgálatok kötődése a biztonsághoz az általános magyar megnevezésük jelzőjében is megtalálható, vagyis a nemzetbiztonság kifejezésben, mert az a nemzet és a biztonság szavakból áll. Ennek alapján a nemzetbiztonsági szolgálatoknak a nemzet (vagyis az állam) biztonságával kapcsolatos rendeltetésük van.

Az országok biztonságáért a végrehajtói hatalmi ág, vagyis a kormányzatok a felelősek, így az összes olyan szervezet a kormányzat felügyelete alatt áll, amely részt vesz ennek a feladatnak a teljesítésében. Így a nemzetbiztonsági szolgálatok is kormányzati szervezetek. Természetesen vannak kivételek, de azok az adott állam történelmi hagyományai, valamint az állami berendezkedés egyedi jellemzőiből fakadnak.⁴³

⁴³ A kivételek közé tartoznak azok a szolgálatok, amelyek az állami, konkrétan az államfői hatalmi ág közvetlen alárendeltségébe tartoznak. Vagyis a szolgálatok irányítását ellátó testületek (nemzetbiztonsági tanácsok) elnöki vezetés alatt állnak. Ide sorolható Oroszország, Ukrajna, Románia és Horvátország is.

Az államok biztonságát garantáló szervezetek között a nemzetbiztonsági szolgálatokat alapvetően az különbözteti meg más kormányzati, többségében erőszakszervezetektől, hogy a biztonság garantálásában a fő eszközük az információ. Az információszerzésen túl a szolgálatok feladatrendszere sokkal bővebb, amelyek azonban mind kötődnek a biztonság kérdésköréhez és az adott kormányzat speciális követelményrendszeréből fakadnak.⁴⁴ Így egy adott országban nem csak nyílt és titkos információszerzéssel felruházott szervezetek minősülnek nemzetbiztonsági szolgálatoknak, hanem azok is, amelyeket az állam jogrendje annak minősít.⁴⁵ A szolgálatokat feladataik ellátása érdekében olyan különleges jogkörökkel és lehetőségekkel is felruházzák, amelyekkel más kormányzati szervezetek nem rendelkeznek. Ezekhez tartozik a titkos eszközökkel folytatott információszerzés. Egy adott országban titkos információszerzéssel nemcsak a nemzetbiztonsági szolgálatok foglalkoznak, hiszen a rendvédelemhez tartozó nyomozó és bűnüldöző szervezetek is használhatnak ilyen eszközöket. Itt kell kitérni a rendvédelmi szervezetek és a nemzetbiztonsági szolgálatok közötti különbségekre. A rendvédelmi szervezetek nem nemzetbiztonsági szolgálatok, mert rendeltetésük nem az állami felső vezetők döntés-előkészítésének támogatása. Fő feladatuk nem az információszerzés, hanem a bűnüldözés és a bűnmegelőzés⁴⁶.

Nemzetbiztonsági rendszer

A nemzetbiztonsági szolgálatok esetében a speciális törvényi felhatalmazások és az állam biztonságának garantálásában betöltött meghatározó szerepük miatt a kormányzatok önálló nemzetbiztonsági rendszert alakítottak ki. Ezek nemcsak a nemzetbiztonsági szolgálatokat tartalmazzák, hanem azok tevékenységét koordináló, irányító és felügyelő, valamint ellenőrző testületeket és fórumokat is. A rendszer meghatározza a különböző nemzetbiztonsági szolgálatok közötti kap-

⁴⁴ A kormányzatok meghatározhatnak olyan feladatokat is a nemzetbiztonsági szolgálatoknak, amelyek csak indirekt módon köthetők a biztonsághoz, de közvetlenül az ország érdekeit szolgálják.

⁴⁵ Ezek közé sorolható az adatvédelemmel foglalkozó (pl.: Szlovákiában a Nemzetbiztonsági Hivatal), valamint a nyomozati szervezetek (pl.: az Amerikai Egyesült Államokban a Szövetségi Nyomozóiroda).

⁴⁶ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 1. § (1) bekezdése alapján: ... a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme, a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és a bűncselekmények megakadályozása, felderítése.

csolatok jellegét, valamint a szervezetek helyét a kormányzati struktúrában. Az államok nemzetbiztonsági rendszerének tanulmányozása jó képet ad a hatalmi ágak közötti hangsúlyokról és erőviszonyokról, illetve a szakmai felügyeletet biztosító minisztériumok államigazgatási rendszerben elfoglalt helyéről és súlyáról is. Azoknak a minisztériumoknak, amelyeknek a felügyelete alá nemzetbiztonsági szolgálat is tartozik, nagyobb befolyásuk van a kormányzat egészének működésére, ezért számos esetben a különböző minisztériumok között politikai küzdelem folyik a szolgálatok feletti közvetlen ellenőrzés megszerzéséért.

A nemzetbiztonsági rendszerben mindegyik (törvényhozói, végrehajtói, bírói és államfői) hatalmi ág jelen van. A rendszer összetevőit az alábbi csoportokra lehet bontani:

- irányító/felügyelő testületek vagy személyek;
- koordináló testületek;
- ellenőrző fórumok;
- nemzetbiztonsági szolgálatok.

Az **irányító/felügyelő testületek és személyek** közé tartozhatnak a végrehajtó hatalmi ág vezetői. Ezen kívül, az államfők is részt vehetnek a szolgálatok irányításában, ha az ország politikai rendszere alapján az elnök széles jogkörökkel rendelkezik (például Oroszországban). A szolgálatok irányítása a konkrét feladatok (információigények) meghatározásában, a tevékenységi rendszer működésének szabályozásában is megnyilvánul. Az irányítás mellett a felügyelet egyfajta ellenőrzésben is megmutatkozik, amely megakadályozza, hogy az adott szolgálat különleges jogosítványait saját céljaira használja fel, vagy törvénytelenséget kövessen el. Számos országban az irányító személyek közös testületet hoztak létre abból a célból, hogy ne egyszemélyi, hanem testületi irányítás alatt maradjanak a szolgálatok, ami erősítheti a felügyeletet. A testületi vezetésbe több állami vezető is bevonható (például egyszerre gyakorolhat felügyeletet az államfő és a kormányfő is). Példaként lehet itt említeni – többek között – a román Legfelsőbb Védelmi Tanácsot (CSAT⁴⁷), valamint Törökország esetében a Legfelsőbb Katonai Tanácsot (YAS⁴⁸).

A **koordináló testületek** az irányító személyek és szervezetek tevékenységét támogatják, valamint a rendszerhez tartozó szolgálatok közötti együttműködést irányítják. A koordináció része lehet a feladatok hatásköri elosztása is. A koordináló testületek tagjai lehetnek a szolgálatokat irányító személyek, így néhány országban az irányító és a koordináló testületek ugyanazok a szervezetek. Egyes

⁴⁷ *Consiliul Suprem de Apărare a Țării*

⁴⁸ *Yüksek Askerî Şûra*

esetekben a koordináló testület önálló nemzetbiztonsági szolgálatként működik. A koordináló testületekhez lehet sorolni például a horvát Nemzetbiztonsági Tanácsot (VNS⁴⁹), míg nemzetbiztonsági szolgálatként működő koordináló szervezetek találhatók Portugáliában, Franciaországban és az Amerikai Egyesült Államokban is.

Az **ellenőrző fórumok**nak a nemzetbiztonsági rendszerben jelentős szerepük van, ezért egy adott országban általában több testület foglalkozik a szolgálatok ellenőrzésével, amely a szolgálatok különleges felhatalmazásaiból és speciális tevékenységéből is fakad. Az ellenőrző fórumok alapvetően a törvényhozói hatalmi ágban vannak, de a végrehajtói és a bírói hatalmi ág is láthat el ellenőrző funkciókat. A törvényhozáson belül különböző állandó és ideiglenes bizottságokat hoznak létre a szolgálatok ellenőrzésére, amelyekben az ellenzéki pártoknak általában felülreprezentált képvisellete van. A bizottságok viszonylag széles jogkörökkel rendelkeznek, amelyek a nemzetbiztonsági szolgálatok vezetőinek meghallgatásán túl, a szolgálatok tevékenységébe történő betekintésig is terjedhet. A törvényhozás a szolgálatok költségvetéséről történő döntéseivel is képes ellenőrzést gyakorolni.

A végrehajtói hatalmi ág részéről az ellenőrzés megnyilvánul a szolgálatokat irányító személyek és testületek, de egyes esetekben más minisztériumok, kormányzati szervezetek részéről is, amely többek között a gazdálkodásra vagy az adatkezelésre irányulnak. A bírói hatalmi ág részéről az ellenőrzés a speciális feladatokhoz szükséges engedélyek kiadásában jelenik meg, mert a bíró csak abban az esetben engedélyezi például a titkos információszerzés eszközeinek alkalmazását, ha az megalapozott, valamint megfelel a törvényi előírásoknak. Ezen kívül az államigazgatás részét képező ellenőrző (pénzügyi, gazdasági, munkaügyi, adóügyi, adatvédelmi) szervezetek is meghatározott kontroll alatt tartják a szolgálatokat. Számos országban a nemzetbiztonsági szolgálatok felett társadalmi és állampolgári ellenőrzés is létezik, amelynek egyik fő képviselője az ombudsmani felügyelet, valamint olyan bizottságok működése, amelyekbe nem pártok, hanem társadalmi szervezetek delegálnak tagokat. A társadalmi és az állampolgári ellenőrzésnek azonban a törvényhozás mellett csak jelképes jelentősége van. Ellenőrző fórumokra minden országban találunk példát, legjellemzőbb a parlamentek nemzetbiztonsági szolgálatok ellenőrzésével foglalkozó bizottságai.

⁴⁹ *Vijeće za nacionalnu sigurnost*

Nemzetbiztonsági szolgálatok tipizálása

A rendszer utolsó elemei a **nemzetbiztonsági szolgálatok**, amelyek jellegét vizsgálva, azokat több csoportra lehet osztani:

- hírszerző szervezetek;
- elhárító szervezetek;
- önálló (technikai) adatszerző szervezetek;
- koordináló-irányító testületek;
- nyomozóhatósági jogkörrel rendelkező testületek;
- adatvédelmi szervezetek;
- (integrált) hírszerző–elhárító szervezetek,
- valamint a fentiek bármilyen kombinációja⁵⁰.

A nemzetbiztonsági szolgálatok klasszikus változatai, az első kettő, vagyis a hírszerző és az elhárító szervezetek, valamint a két tevékenységi rendszer összessége, vagyis az integrált hírszerző–elhárító szervezetek.

A rendeltetés szerinti csoportosítás mellett a nemzetbiztonsági szolgálatokat fel lehet osztani polgári és katonai szervezetekre, amelynek eredetét a történelemben kell keresni. A nemzetbiztonsági szolgálatok előd- és ősszervezeit a hadseregekben kell keresni, mert a történelemben hírszerzéssel alapvetően a katonák foglalkoztak, míg az ország védelmében is a haderőknek volt/van meghatározó szerepe. Ezt támasztja alá az is, hogy az Egyesült Királyságban a két legnagyobb polgári szolgálat rövidítésében még mindig megtalálható a Katonai Hírszerzésnek elnevezés (MI5/MI6, ahol az MI Military Intelligence). A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok alapvetően a biztonság katonai elemeivel⁵¹ foglalkoznak, vagyis a hírszerzés keretében a külföldre vonatkozó, katonai vonatkozású információkat gyűjtik össze, míg az elhárítói tevékenységük elsősorban a haderő védelmére összpontosul. Ez azonban csak általánosságokban igaz, mert a katonai szolgálatoknak az információs forradalom hatásai miatt számos nem katonai jellegű információ is a birtokába kerül, amelyeket illetékességből megosztanak a polgári szolgálatokkal, valamint rendkívüli esetekben továbbítják az állami vezetés számára. Egyes országokban a katonai hírszerző szolgálat tevé-

⁵⁰ Számos országban a gazdasági-pénzügyi lehetőségek, a történelmi hagyományok, valamint szakmai okok miatt vegyes (hírszerző és elhárító) szolgálatokat is létrehoznak, amelyek alaprendeltetése is értelemszerűen szélesebb körű.

⁵¹ A biztonság katonai elemeinek meghatározásáról a *Nemzetbiztonsági Szemlében* jelent meg egy cikk „A biztonság és a biztonságpolitikai katonai elemei” címmel. *Nemzetbiztonsági Szemle* 2013/1. évf. 1. szám. pp. 89–106.

kenysége nem korlátozódik a biztonság katonai elemeire, mert egyedüli hírszerző szolgálatként a teljes kormányzat tájékoztatási feladatait ellátja. Ilyen rendszer működik többek között Svédországban, Ausztriában és Svájcban is.

A katonai szolgálatoknak a hagyományos tevékenységük mellett számos speciális feladatuk van, mint – többek között – a minősített időszakra történő felkészülés és felkészítés, információk biztosítása a védelmi tervezéshez, valamint a haderő komponensei nemzetközi katonai szerepvállalásának hírszerző támogatása.

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenysége a biztonság vonatkozásában sokkal szélesebb, mert nem korlátozódik a biztonság katonai elemeire. A polgári hírszerző szolgálatok alapvetően a biztonság politikai és gazdasági területeire helyezik a hangsúlyt, amivel felfedik az ország elleni politikai és gazdasági törekvéseket, valamint támogatják a kormányzat külpolitikai és külgazdasági érdekeinek érvényre juttatását. A polgári elhárító szolgálatoknak általában szoros kapcsolatuk van a rendvédelmi szervezetekkel, mert az ellenérdekelt titkoszolgálatok tevékenységének felfedése, a közrend és az alkotmányos rend megzavarására irányuló törekvések meghatározását követően a konkrét ügyeket már a rendvédelmi szervezetek már nyomozati eljárás során fejezik be.

A nemzetbiztonsági szolgálatok rendeltetés szerinti felosztásának vizsgálata után szükséges áttekinteni a szolgálatok jellege alapján történő csoportosítást. A **hírszerző szolgálatok** tevékenységi körére számos meghatározást lehet találni a szakirodalomban⁵², de általánosan egyik sem elfogadott.⁵³ Értékelésünk szerint a hírszerző szolgálatok alaprendeltetése a külföldről származó, külföldre vonatkozó, az ország biztonsága szempontjából releváns információk megszerzése, elemzése-értékelése, valamint jelentése a döntéshozók részére, illetve hírszerzési műveletek végrehajtása az ország érdekeinek támogatása céljából.⁵⁴ Ennek alapján a hírszerzők alapvetően a határon túl folytatnak információszerző tevékenységet⁵⁵, valamint mindenekelőtt a külföldre vonatkozó információkkal foglalkoz-

⁵² *A hírszerzés és a hírszerző szolgálatok fogalmi körére vonatkozó meghatározás ugyan megtalálható a számos lexikonban (pl.: Hadtudományi Lexikon, 1995, Budapest, MHTT, pp.558–559.), de az azokban leírt definíciók napjaink információs társadalmában már elavultnak tekinthetők.*

⁵³ *Dr. VIDA Csaba: A hírszerzés szerepe, jelentősége, az információgyűjtés fajtái és formái pp. 95.*

⁵⁴ *Ide sorolhatók a nemzetközi szervezetek és a partnerszolgálatok.*

⁵⁵ *Ez alól kivételt képezhetnek a technikai felderítés erői, valamint a nyílt forrású adatszervezők, mert speciális információszerző képességeik biztosítják annak a lehetőségét, hogy a határokon túl keletkezett információkat a honi területen is rögzíteni tudják.*

nak. A nemzetközi gyakorlat áttekintését követően megállapítható, hogy a határon túli és belüli tevékenység elkülönítése ugyanakkor nem egyértelmű. Többek között a nemzetbiztonsági elméletek angolszász terminológiája az elhárítást (counterintelligence) a hírszerzés (intelligence) egyik összetevőjének tekinti, így eszerint nem lehet mindig szétválasztani egy szolgálat esetében a hírszerzési és az elhárítási funkciókat. Ezekben az esetekben a felelősségi terület alapján lehet megállapítani, hogy az adott nemzetbiztonsági szolgálat alapvetően hírszerző vagy elhárító feladatokat lát el. A hírszerző szolgálatokhoz tartozik Magyarországon az Információs Hivatal, az Amerikai Egyesült Államokban a Központi Hírszerző Ügynökség (CIA), az Egyesült Királyságban a Titkos Hírszerző Szolgálat (SIS/MI6), míg Oroszországban a Külső Hírszerző Szolgálat (SZVR).

Az elhárító szolgálatok definiálása előtt meg kell határozni, mi is az elhárítás? Az elhárítás „a mindenkori legitim állam gazdasági-politikai befolyásoktól mentes, szuverén működését alapjaiban érintő, azokat veszélyeztető, emberi eredetű, leplezett törekvések azonosítására, megismerésére (azaz felderítésére), az állami vezetés azokról történő tájékoztatására, továbbá az azonosított ellenérdekelt törekvések megszüntetésére (elhárítására) irányuló tudatos és jogszerű tevékenység”⁵⁶. Az **elhárító szolgálatok** tehát a fenti feladatok végzésére szakosodott olyan kormányzati szervezetek, amelyek alapvetően nyílt és titkos információgyűjtés eszközeivel, valamint az ország nemzetbiztonsága számára káros tevékenység megakadályozásával teljesítik feladataikat. Fontos megállapítani, hogy a klasszikus elhárító szervezeteknek nincs nyomozati jogkörük, mert e tekintetben kizárólag a jogellenes tevékenység felderítésére és azonosítására korlátozódik a tevékenységük. Ennek alapján az elhárító szolgálatok elsősorban az ország területén belül folytatnak tevékenységet és csak különleges esetekben vannak feladataik az ország határain túl. Az elhárító szolgálatokhoz tartozik Magyarországon az Alkotmányvédelmi Hivatal, az Egyesült Királyságban a Biztonság Szolgálat (SS/MI5), Romániában a Román Hírszerző Szolgálat (SRI), míg Oroszországban az Állambiztonsági Szolgálat (FSZB).

Egyes országokban **integrált hírszerző–elhárító szolgálatok** működnek. Létrehozásuknak történelmi, (szakmai) elméleti, politikai, valamint pénzügyi okai voltak. A nemzetbiztonsági rendszer történelmi hagyományai azt mutatják, hogy jelentősen korlátozták a nemzetbiztonsági szolgálatok számát és összetételét. Így, ha történelmileg vegyes szolgálatok jöttek létre, akkor jelentős paradigma-váltásnak kellett bekövetkeznie ahhoz, hogy újra kettéválasszák a két szakágat.

⁵⁶ SZABÓ Károly: *Az elhárítás* In: Dr. Kobilka István (szerk.) *Nemzetbiztonsági alapismeretek* (Budapest, NKTK, 2013) pp. 160.

Az adott országban a nemzetbiztonság elmélete is a működő rendszereket támogatva, így egy szétválasztás és összevonás esetén át kellett formálni az elméleti alapokat is. A politikai okok általában olyan paradigmaváltásokhoz köthetők, amikor a kormányzati pozícióba kerülő politikai elit a szolgálatokat érintő botrányok miatt döntött a nemzetbiztonsági rendszer átalakításáról. A pénzügyi-gazdasági okok egyre növekvő szerepet játszanak a szolgálatok összevonásában, valamint a vegyes szolgálatok működtetésében.

Szakmai szempontok szerint a nemzetbiztonsági elmélet angolszász iskolája alapján (ahogy korábban is említettük) nem értelmezhető teljesen önállóan a hírszerző és az elhárító tevékenység, mert az elhárítást a hírszerzés részének tekinti⁵⁷. Az európai elméleti iskolák jelentős különbséget tulajdonítanak a hírszerzés és az elhárítás között.

Az integrált hírszerző–elhárító, valamint a vegyes szolgálatokkal kapcsolatban az elmúlt két évtizedben kettős irányú folyamatot lehetett megfigyelni. Egyrészt újabb és újabb funkcionális szervezetek jöttek létre, amelyek növelték a szolgálatok számát, míg a másik oldalról – politikai és pénzügyi érvek miatt – az összevonások sorozata történt meg és vegyes szolgálatok alakultak ki. Az integrált szolgálatokra példaként lehet említeni az amerikai nemzetbiztonsági szolgálatok többségét, de Szlovákiában a közelmúltban létrejött Katonai Hírszerzést (VS), vagy éppen hazánkban a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatot (KNBSZ) is.

Az **önálló adatszerző szolgálatok** olyan nemzetbiztonsági szervezetek, amelyek a hírszerzési ciklusból⁵⁸ csak az adatszerző szakaszt végzik, vagyis csak adatfeldolgozó képességekkel rendelkeznek, míg elemző-értékelővel nem, így nem folytatnak klasszikus tájékoztató tevékenységet. Alapvetően a többi nemzetbiztonsági (hírszerző és/vagy elhárító) szervezet számára folytatnak információszerző tevékenységet. Általában csak egyfajta adatszerzési móddal, többségükben technikai felderítéssel foglalkoznak. Az adatszerzéssel foglalkozó nemzetbiztonsági szolgálatok közé tartozik Magyarországon a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (NBSZ), az Egyesült Királyságban a Kormányzati Kommunikációs Parancsnokság

⁵⁷ Mark M. LOWENTHAL: *Intelligence – From secrets to policy* pp. 163.

⁵⁸ *A hírszerzési ciklus a hírszerzési tevékenység komplex leírása, amely magában foglalja az információszerzés folyamatát és rendszerét. Fő célja a politikai döntéshozók (felhasználók) információkkal történő támogatása, továbbá riasztó és előrejelző feladatai vannak a döntéshozók által meghatározott biztonsági kérdésekben. A hírszerzési ciklus klasszikus változata öt elemből áll: az információigények fogadása, az adatszerzés, az adatfeldolgozás, az elemzés-értékelés és a tájékoztatás. A hírszerzési ciklusról bővebben: Dr. VIDA Csaba: Létezik-e még a hírszerzési ciklus? Felderítő Szemle 2013/1. pp. 45–57.*

(GCHQ) vagy az Amerikai Egyesült Államokban a Nemzetbiztonsági Ügynökség (NSA).

A **koordináló-irányító testületek** általában nem önálló nemzetbiztonsági szolgálatok, mert számos országban a testületeket maguk az állami vezetők alkotják. Néhány országban azonban olyan önálló szervezeteket (nemzetbiztonsági szolgálatot) hoztak létre, amelyek alapvető funkciója nem az információszerezés, hanem a nemzetbiztonsági szolgálatok közötti együttműködés koordinálása, valamint az állami vezetés és a szolgálatok közötti kapcsolat erősítése. Ezekre a koordináló funkciót ellátó szervezetekre azért van szükség, hogy a szolgálatok hatékonyabban tudjanak megfelelni az állami vezetés információigényeinek. Többnyire rendelkeznek elemző-értékelő kapacitásokkal, amelyek lehetővé teszik, hogy egy-egy témakörben a nemzetbiztonsági szolgálatoktól beérkező jelentések feldolgozását követően tájékoztassák a felhasználókat. Fontos azonban megjegyezni, hogy ezen testületek nem rendelkeznek önálló információszerező-képességgel. Ezek a szervezetek egyes országokban a felső vezetők által alkotott különböző nemzetbiztonsági tanácsok tevékenységét biztosító és támogató intézmények⁵⁹. Nemzetbiztonsági szolgálatként való megjelenésük viszonylag új komponensei a nemzetbiztonsági rendszernek. Többségük az utóbbi évtizedekben jött létre általában olyan biztonsági traumákat követően, amelyekben a nemzetbiztonsági szolgálatoknak jelentős részük volt. Nemzetbiztonsági szolgálatként (nemzetbiztonsági közösség részeként) működő önálló koordináló-irányító testület Magyarországon nem működik. Az Amerikai Egyesült Államokban 2005-ben hozták létre a Nemzeti Hírszerzési Igazgató tisztségét, amelynek hivatala (ODNI) lát el ilyen funkciót, Portugáliában a Portugál Köztársaság Hírszerzési Rendszere (SIPR) tölt be hasonló feladatokat.

A **nyomozóhatósági jogkörrel rendelkező** nemzetbiztonsági szolgálatok zömmel olyan, alapvetően elhárító szervezetek, amelyek nemcsak információszerezéssel, hanem a megszerzett információk felhasználásával részt vesznek a bűnüldözésben is. Ezen szolgálatok alapfeladata általában a transznacionális kihívások elleni fellépésre, azon belül is a nemzetközi terrorizmus elleni harcra terjed ki, valamint olyan bűnügyek felderítésével foglalkoznak, amelyek az ország biztonsági helyzetét alapvetően befolyásolják. Ezek közé tartoznak a szervezett bűnözés, a korrupció és a gazdasági bűncselekmények is. Ilyen jellegű szolgálat Magyarországon nincs, de az Amerikai Egyesült Államokban a Szövetségi Nyomozóirodát (FBI), Ausztriában az Alkotmányvédelmi és Terrorizmusellenes Szövet-

⁵⁹ Ilyen szervezetek számos országban működnek, de csak kevés esetben minősülnek nemzetbiztonsági szolgálatnak.

ségi Hivatal (BVT), míg Lengyelországban a Korrupcióellenes Központi Irodát (CBA) lehet annak minősíteni.

Az **adatvédelemmel foglalkozó szervezetek** nem minden országban minősülnek nemzetbiztonsági szolgálatnak, így nem tekinthetők klasszikus nemzetbiztonsági szervezeteknek. Fő rendeltetésük azoknak az információknak a védelme, amelyeknek nyilvánosságra kerülése közérdeket sért. Ennek érdekében minden kormányzati szervezet esetében megkülönböztetett figyelemmel felügyeli ezeket az adatoknak a védelmét. Jogosultak azoknak a személyi engedélyeknek a kiadására is, amelyek feljogosítják az adott személyt a minősített köziratokba történő betekintésre. Ezt a feladatrendszert általában valamely nemzetbiztonsági szolgálat (általában elhárító szervezet) látja el, de néhány helyen erre külön nemzetbiztonsági szolgálatot hoztak létre. Ilyen szolgálat működik Szlovákiában Nemzetbiztonsági Hivatalként (NBÚ).

A fenti kategóriákon túl még számos, többnyire az adott ország nemzetbiztonsági rendszeréből és történelmi hagyományából fakadó, más jellegű szolgálat is létezik, de azok – a specialitásuk miatt – általában csak az adott országban minősülnek nemzetbiztonsági szolgálatnak vagy máshol más-más szervezet részeként működnek. Ide sorolhatók a pénzügyi, adóügyi, kereskedelmi és egészségügyi területeken lévő információszerzéssel és bűnügyi nyomozással felhatalmazott szervezetek is, ha azokat az adott országban nemzetbiztonsági szolgálatnak tekintik.

Nemzetközi kitekintés

Az országok nemzetbiztonsági rendszereinek és a nemzetbiztonsági szolgálatok jellegének elemzését – Magyarország vonatkozásában – alapvetően európai országok és az Amerikai Egyesült Államok példáin keresztül vizsgáltuk. Ennek oka az, hogy ezek az államok rendelkeznek olyan demokratikus berendezkedéssel, amelyek lehetővé teszik az összehasonlítást. Az ázsiai, az afrikai és a dél-amerikai országok bevonása a vizsgálatba a helyi sajátosságok és többnyire az állami berendezkedés jellegzetességei miatt nem biztosítanak megfelelő viszonyítási alapot. A nemzetközi kitekintést bemutató vizsgálatunkba 32 ország nemzetbiztonsági rendszerét és szolgálatát vontuk be. *(A térképvázlaton zöld színnel jelölt országok.)* Az európai országok közül azon országokat nem vizsgáltuk, amelyek méretük és a nemzetközi közösségben elfoglalt súlyuk miatt nem képeznek meghatározó tényezőt. Ezek közé soroltuk Izlandot, Luxemburgot, Andorrát, San Marinót, Lichtensteint, Monacót, valamint a nem szövetséges nyugat-balkáni országokat, mint Macedóniát, Bosznia-Hercegovinát, Montenegrót és Koszovót.

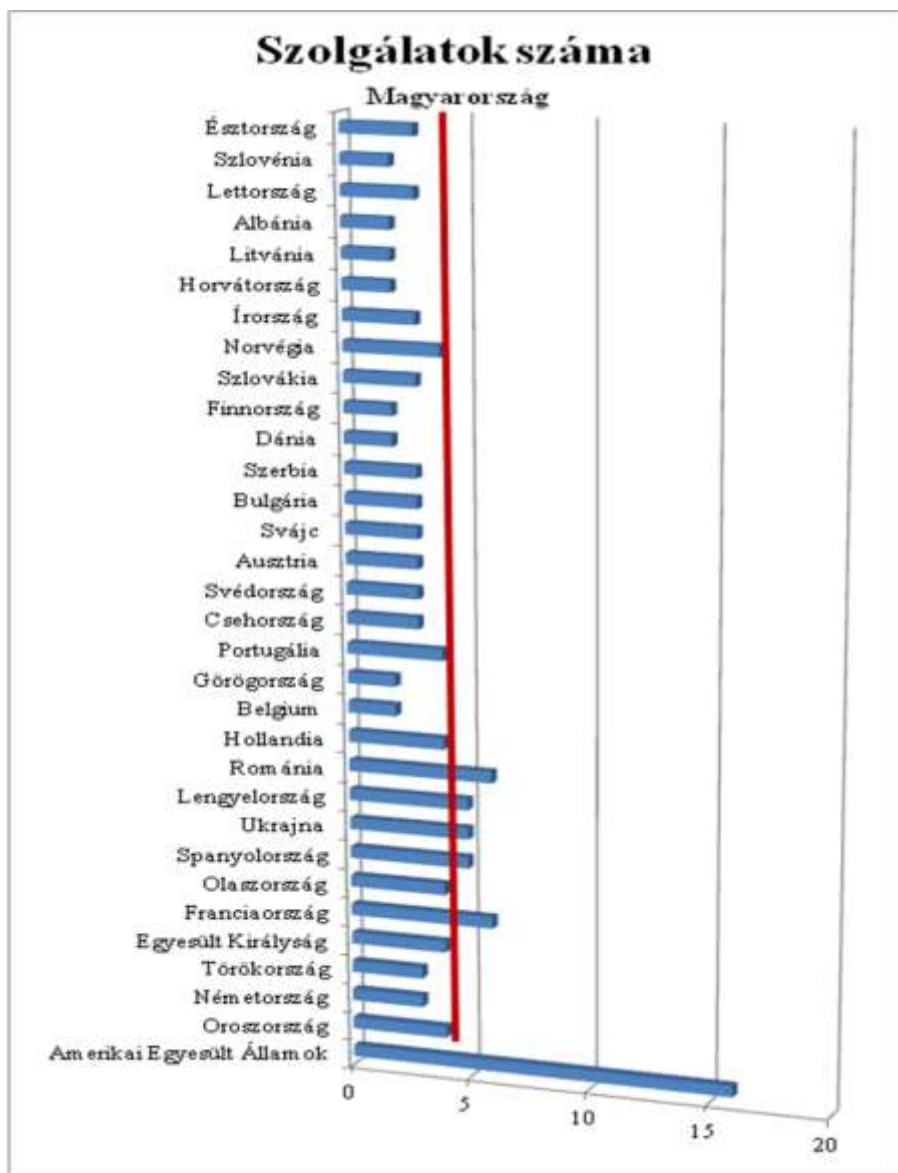

1. számú térképvázlat (Szerkesztette: Dr. Vida Csaba)

A nemzetbiztonsági szolgálatok száma

A vizsgálatba bevont 32 országban országonként 2–16 nemzetbiztonsági szolgálat működik (1. számú ábra). Megállapítható, hogy egy országban általában három–öt szolgálat alkotja a nemzetbiztonsági közösséget. Az európai országokban működő nemzetbiztonsági szolgálatok számából az a következtetés vonható le, hogy számukat az adott ország nemzetbiztonsági rendszerének különleges sajátosságai, kiemelten a szolgálatok történelmi fejlődése határozza meg.

A szolgálatok száma az elmúlt évtizedekben és években is változott, amelyben két irányt lehet felfedezni. Egyrészt, az új hírszerzési módszerek megjelenésével, az információtechnológia fejlődésével, valamint az információk számának robbanásszerű növekedésével egyre újabb szolgálatok jönnek létre, vagyis egyfajta fragmentáció tapasztalható. Másrészt, egyes országok esetében – elsősorban költségvetési megfontolásokból – szolgálatokat vonnak össze, ami a szolgálatok centralizációjának irányába hat. A nemzetbiztonsági szolgálatok rendszerének elemzése alapján megállapítható, hogy az elmúlt évtizedekben bekövetkezett változások majdnem minden esetben paradigmaváltáshoz, a kormányzati politika jelentős átalakulásához, illetve a nemzetbiztonsági szektort érintő átfogó botrányokhoz köthetők.

1. számú ábra⁶⁰ (Szerkesztette: Dr. Vida Csaba)

⁶⁰ Az országok sorrendjét a lakosság létszáma határozza meg.

Az egyes országokat illetően, a szolgálatok számával kapcsolatban megfigyelhető egy másik tendencia is, hogy minél nagyobb a vizsgált ország annál több nemzetbiztonsági szolgálatot tart fenn (ez a megállapítás azonban nem kizárólagos).

A nemzetbiztonsági szolgálatok rendeltetése

A nemzetbiztonsági szolgálatokat leggyakrabban két csoportra osztják: polgári és katonai szolgálatokra. A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok munkatársai a haderő tagjai, így ezek a szolgálatok egyben katonai szervezetek is, amelyekre vonatkoznak a szigorú katonai hierarchia, valamint a haderőre jellemző sajátos előírások és szabályok is. A polgári szolgálatok állományja többnyire a rendvédelmi testületek tagja vagy polgári alkalmazott. Ezeknél a szolgálatoknál szintén erős hierarchikus rendszer működik. A polgári és a katonai szolgálatok azonban nemcsak az állományuk összetételében különböznek, hanem – az előzőekben megvizsgáltak alapján – feladatrendszerükben is.

Ország ⁶¹	Polgári	Katonai
Amerikai Egyesült Államok	8	8
Oroszország	6	1
Németország	2	1
Törökország	2	1
Egyesült Királyság	3	1
Franciaország	3	3
Olaszország	3	1
Spanyolország	4	1
Ukrajna	4	1
Lengyelország	3	2
Románia	5	1
Hollandia	3	1
Belgium	1	1

⁶¹ Az országok sorrendjét a lakosság létszáma határozza meg a legnépesebb országtól a legkevesebb lakossággal rendelkező országig.

A nemzetbiztonsági szolgálatok rendszere (Nemzetközi gyakorlat a nemzetbiztonsági rendszer kialakítására)

Görögország	1	1
Portugália	3	1
Csehország	2	1
Magyarország	3	1
Svédország	1	2
Ausztria	1	2
Svájc	1	2
Bulgária	2	1
Szerbia	1	2
Dánia	1	1
Finnország	1	1
Szlovákia	2	1
Norvégia	1	3
Írország	2	1
Horvátország	1	1
Litvánia	2	1
Albánia	1	1
Lettország	2	1
Szlovénia	1	1
Észtország	1	1

2. számú ábra (Szerkesztette: Dr. Vida Csaba)

A nemzetbiztonsági szolgálatok jellemzői és kategóriái

A vizsgált 32 ország nemzetbiztonsági szolgálatának jellemzőit és kategóriáit elemezve (3. számú ábra) megállapítható, hogy valamennyi ország rendelkezik hírszerző és elhárító szolgálattal, valamint számos országban van nyomozati jogkörrel felhatalmazott nemzetbiztonsági szolgálat is. Néhány esetben önállóan működik adatvédelemmel, valamint a csak adatszerzéssel foglalkozó szervezet, illetve nő azoknak a nemzetbiztonsági szolgálatoknak minősített koordináló tes-

tületek száma, amelyek fő feladata a szolgálatok tevékenységének összehangolása. Ezen kívül a nagyobb országokban olyan szolgálatokat is létrehoztak, amelyek egy-egy szakterületen (pénzügyi, adóügyi, kereskedelmi) végeznek nemzetbiztonsági tevékenységet. A hírszerzés és az elhárítás feladatait a polgári szolgálatok esetében tíz országban közös szolgálat végzi, míg a katonai szolgálatok esetében ez a szám már 18. Az országok mérete ezt a kérdést nem befolyásolja.

A nemzetbiztonsági szolgálatok rendszere (Nemzetközi gyakorlat a nemzetbiztonsági rendszer kialakítására)

Ország ⁶²	Polgári							Katonai	
	hírszerző	elhárító	koordináló	nyomozó	adatszerző	adattvédelmi	egyéb	hírszerző	elhárító
Amerikai Egyesült Államok	CIA, INR	CGI	ODNI	FBI, ONSI, OICI	NSA, NGA		NRO, TFI, IA	DIA, AFISRA, INSCOM, MCIA, ONI	
Oroszország	SzVR	FSzB, FSzO					RFM, GUSzP, FSzKN	GRU	
Németország	BND	BfV							MAD
Törökország	MIT	KDGM						J2	
Egyesült Királyság	SS/MI5	SIS/MI6			GCHQ			DI	
Franciaország	DCRI		CNR	TRAFICIN			DNRED	DRM	DPSD, DGSE
Olaszország	AISE	AISI				DIS		RIS	
Spanyolország	CNI			CGI, CNCA			SIGC	CIFAS	
Ukrajna	SzZRU	SzBU					DSzSZZIU, UDOU	HUR	
Lengyelország	AW	ABW		CBA				SWW	SKW
Románia	SIE	SRI		DGIPI			SPP, STS	DGIA	
Hollandia	AIVD			NCTB			FIOD	MIVD	
Belgium	SE							SGRS	
Görögország	EYP							E-group	
Portugália	SIED	SIS	SIRP					CISMIL	
Csehország	ÚZSI	BIS						VZ	
Svédország		SAPO			FRA			MUST	

⁶² A szolgálatok rövidítésének kibontása a tanulmány mellékletében található.

A nemzetbiztonsági szolgálatok rendszere (Nemzetközi gyakorlat a nemzetbiztonsági rendszer kialakítására)

Ausztria				BVT				HNaA	HAA
Svájc				ÜPF				NDB, MND	
Bulgária	NRSz	DANSz						CVI	
Szerbia	BIA							VOA	VBA
Dánia		PET						FE	
Finnország		SUPO						PT	
Szlovákia	SIS					NBÚ		VS	
Norvégia				PST		NSM		NIS	FSA
Írország				SDU, NSU				G2	
Horvátország	SOA							VSOA	
Litvánia	VSD			STT				AOTD	
Albánia	SHISH							SHIU	
Lettország	SAB					DP		MIDD	
Szlovénia	SOVA							OVS	
Észtország		KAPO						TB	

3. számú ábra (Szerkesztette: Dr. Vida Csaba)

A hírszerző szolgálatok vonatkozásában egy kivétellel (Németország) minden országban létezik katonai hírszerzés, vagy önállóan, vagy a katonai elhárítással közös szervezetben. Németországban a katonai hírszerzés a polgári hírszerző szolgálat keretében működik. Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy a vezérkar olyan titkosszolgálati eszközök alkalmazására is feljogosított önálló felderítő csoportfőnökséggel rendelkezik, amely hadászati szintű hírszerzést is folytat. Ezzel szemben nyolc olyan ország van, amely nem rendelkezik önálló polgári hírszerzéssel. Ezekben az országokban a katonai hírszerzés látja el az állami felső vezetést (kormányzatot) információkkal. Az elhárítás illetően már kiegyenlítettebb az arány. Hat-hét ország esetében tapasztaltunk mindössze, hogy az elhárítás feladatrendszerét csak egy polgári vagy katonai nemzetbiztonsági szolgálat végezné. A katonai elhárító szolgálatok tevékenysége zömmel csak a haderőre terjed ki, míg a polgári elhárítóké az egész országra, így a katonai és a polgári szolgálatok szoros együttműködésben dolgoznak.

A 32 ország közül 19 országban van hírszerző és elhárító szolgálaton kívül működő (39 önálló) nemzetbiztonsági szervezet. Ezek közül három koordináló és irányító szerepet, négy adatszerzést folytat, négy adatvédelmi, 15 nyomozati jogkörrel felruházott bűnüldöző szervezet, valamint 13 egyéb szervezet, amelyek különböző őrzés-védelmi, távközlési, pénzügyőri, határvédelmi, polgári védelmi feladatokat lát el. A 39 szervezet közül számosat nem a megalakulásukkor, hanem csak később minősítettek nemzetbiztonsági szolgálattá, hogy növeljék lehetőségeiket, kiemelten a titkos információszerezés területén.

A nemzetbiztonsági szolgálatok felügyelete

A nemzetbiztonsági szolgálatok irányítását és felügyeletét néhány kivétellel a kormányok, illetve funkcionális parlamenti bizottságok látják el, ami összhangban van azzal a megállapítással, hogy a szolgálatok alapvetően kormányzati szervezetek. Egyes esetekben az államfő is szerepet vállal a szolgálatok irányításában, mert a nemzetbiztonsági rendszerben a kormányzati hegemoniában ellensúlyt akar képezni (Oroszország, Ukrajna), valamint olyan országok esetében (Franciaország, Románia) tapasztalható ez, ahol a köztársasági elnök szélesebb jogkörökkel rendelkezik. Egyes esetekben (Romániában és Horvátországban) az államfő egy testület élén vesz részt a szolgálatok irányításában.

A kormányfő központi szereplője a nemzetbiztonsági rendszernek, mert személyesen (saját hivatala által) vagy valamelyik minisztere útján felügyeli a szolgálatokat. Egyes esetekben a miniszterelnök a hivatalához tartozó személy

vagy testület által vesz részt a szolgálatok felügyeletében. A kormányfő a végrehajtói hatalmi ág részéről egyfajta ellenőrzői szerepkört is betölt.

A 32 ország nemzetbiztonsági rendszerének vizsgálata alapján a kormányok tagjai közül maximum öt–hat miniszter felelős legalább egy nemzetbiztonsági szolgálatért. A tárcavezetők közül többségében a védelmi, a belügyi, az igazságügyi, a külügyi, a pénzügyi és az energiaügyi tárca vezetője vesz részt a nemzetbiztonsági rendszerben. A nemzetközi kitekintés eredménye azt mutatja, hogy a szolgálatok irányításában a legnagyobb szerepe a védelmi miniszternek van, akit a belügyminiszter, majd az igazságügyi és a külügyminiszter követ. A védelmi miniszter hangsúlyos szerepvállalását az is szemlélteti, hogy nincs olyan ország, ahol a tárca vezetőjének alárendeltségébe ne tartozna nemzetbiztonsági szolgálata. Ezek a katonai nemzetbiztonsági szolgálatok a hírszerzés és az elhárítás területével foglalkoznak igaz, általában csak azok katonai szegmensével. Egyes országokban a katonai hírszerző szolgálat az egyedüli hírszerző szolgálat, így nem csak katonai kérdések tartoznak a felelősségi körébe. Az elhárító területet illetően a katonai szolgálatok hatásköre csak a haderőre, illetve a védelemgazdaság szereplőire vonatkozik.

A nemzetbiztonsági szolgálatok irányításának másik fő szereplője a belügyminiszter. Részvétele ugyanakkor a védelmi tárca vezetőjénél jóval szerényebb mértékben, mert a vizsgált országoknak csak a felében rendelkezik felügyelete alá tartozó nemzetbiztonsági szolgálattal. A belügyminiszter többségében a rendvédelmi szervezetekből kivált, különleges egységekből létrejövő, esetenként nyomozati jogkörrel is rendelkező elhárító szolgálatok, valamint a nemzetbiztonsági szolgálatnak minősülő terrorellenes szervezetek felett rendelkezik hatalommal. Emellett egyes országokban a polgári elhárító szolgálatot is a belügyminiszter felügyelete alá rendelték. A 32 ország nemzetbiztonsági szolgálataira kiterjedő elemzés alapján megállapítottuk, hogy egyetlen olyan ország sincs, ahol a belügyi tárca vezetője látná el a hírszerzés felügyeletét.

Az államfő (nyolc) és a kormányfő (12) is jelentős szerepet vállal a szolgálatok közvetlen irányításában. A két állami főméltóság zömmel hírszerző szervezetek, valamint vegyes (hírszerző-elhárító) nemzetbiztonsági szolgálatok felügyeletét látja el. Ezek a szolgálatok méretüknél és befolyásuknál fogva jelentős szerepet töltenek be az államigazgatásban. (Ide sorolhatjuk az Amerikai Egyesült Államokat, Olaszországot, Oroszországot, Lengyelországot, de Szlovákiát és Szlovéniát is.).

A nemzetbiztonsági szolgálatok rendszere (Nemzetközi gyakorlat a nemzetbiztonsági rendszer kialakítására)

Ország	államfő	kormány/ kormányfő	belügyminiszter	külgügyminiszter	védelmi miniszter	igazságügyi miniszter	más miniszter
Amerikai Egyesült Államok	CIA		I&A, CGI	INR	DIA, NSA, NGA, NRO, AFISRA, INSCOM, MCIA, ONI	FBI, ONSI	OICI, TFI
Oroszország	FSzB, SzVR, FSzO, RFM, GUSzP, FSzKN				GRU		
Németország		BND	BfV		MAD		
Törökország		MIT	KDGM		J2		
Egyesült Királyság			SS/MI5	SIS/MI6, GCHQ	DI		
Franciaország	CNR		DCRI		DRM, DPSD, DGSE		DNRED, TRACFIN
Olaszország		AISI, AISE, DIS			RIS		
Spanyolország		CNI	CGI, SIGC, CNCA		CIFAS		
Ukrajna	SzBU, SzZRU, DSzSZZIU, UDOU				HUR		

A nemzetbiztonsági szolgálatok rendszere (Nemzetközi gyakorlat a nemzetbiztonsági rendszer kialakítására)

Lengyelország		AW, ABW, CBA			SWW, SKW		
Románia	SIE, SRI, SPP, STS		DGIPI		DGIA		
Hollandia			AIVD		MIVD	NCTB	FIOD
Belgium					SGRS	SE	
Görögország					E-group		EYP
Portugália		SIRP, SIS, SIED			CISMIL		
Csehország		BIS		ÚZSI	VZ		
Svédország					MUST, FRA	SAPO	
Ausztria			BVT		HNaA, HAA		
Svájc			ÜPF		NDB, MND		
Bulgária	NRSz, DANSz				CVI		

A nemzetbiztonsági szolgálatok rendszere (Nemzetközi gyakorlat a nemzetbiztonsági rendszer kialakítására)

Ország	államfő	kormány/ kormányfő	belügyminiszter	külgügyminiszter	védelmi miniszter	igazságügyi mi- niszter	más minisz- ter
Szerbia			BIA		VOA, VBA		
Dánia					FE	PET	
Finnország			SUPO		PT		
Szlovákia		SIS, NBÚ			VS		
Norvégia					NSM, NIS, FSA	PST	
Írország			NSU, SDU		G2		
Horvátország	SOA				VSOA		
Litvánia	VSD		STT		AOTD		
Albánia		SHISH			SHIU		
Lettország		SAB	DB		MIDD		
Szlovénia		SOVA			OVS		
Észtország			KAPO		TB		

4. számú ábra (Szerkesztette: Dr. Vida Csaba)

Az elhárító – többnyire nyomozati jogkörökkel is rendelkező – szolgálatok felügyeletét néhány országban az igazságügyi miniszter látja el annak érdekében, hogy nagyobb hangsúlyt kapjon a nemzetbiztonsági szolgálatok törvényes tevékenységének ellenőrzése. Három országban a külügyminiszterek felügyelete alá tartoznak a hírszerző szolgálatok. A külügyi tárca alárendeltségében működő hírszerző szolgálatok tevékenységét jelentős mértékben támogatja a minisztériumhoz tartozó diplomáciai szolgálat rendszere, amely – a nagykövetségeken, a konzulátusokon és az egyéb kirendeltségeken az ország külpolitikájának érvényre juttatása mellett – információszerezést is folytat.

A nagyobb államokban a klasszikus nemzetbiztonsági szolgálatok mellett egyes minisztériumok is működtetnek hírszerző és elhárító szolgálatot. Ezek a szervezetek – a transznacionális kihívásokon túl – kizárólag csak azon a területen folytatnak tevékenységet, amelyek a minisztérium hatáskörébe tartoznak (például pénzügyi, energiaügyi, vámügyi stb.).

A szolgálatok típusait megvizsgálva a hírszerző szolgálatok felügyeletét az államfő/kormányfő, a védelmi miniszter, valamint a külügyminiszter, az elhárító szervezetekét pedig többségében a védelmi miniszter, a belügyminiszter és az igazságügyi miniszter látja el. A koordináló-irányító szolgálatok majdnem minden esetben az államfőhöz/kormányfőhöz tartoznak. A nemzetbiztonsági szolgálatoknak minősített bűnüldöző szervezetek alapvetően a belügyminiszter és az igazságügyi miniszter irányítása alatt működnek. A kizárólag adatszerzéssel foglalkozó szervezeteket a védelmi miniszter, valamint a külügyminiszter alá osztották be.⁶³ Az adatvédelemmel foglalkozó szolgálatok a kormányfő, a belügyminiszter és a védelmi miniszter felügyelete alá tartoznak. Az egyéb szolgálatok általában az adott hatáskört gyakorló miniszter munkáját támogatják, így többek között a pénzügyminiszterét vagy az energiaügyi miniszterét.

A szolgálatok felügyeletének vizsgálata során Oroszországot külön érdemes említeni, mert a Szövetségi Biztonsági Szolgálat sajátos szerepet tölt be a kormányzati rendszerben. Az elnök közvetlen felügyelete alatt működő szolgálat minden olyan minisztérium felett ellenőrzést gyakorol, amely közvetlenül érintett az ország biztonságának garantálásában, valamint minősített információt kezel. Ezen kívül a magánszektort illetően is jelentős befolyással rendelkezik, mert minden olyan magáncéget ellenőrizhet, amelyek állami megrendeléseket kapnak vagy az állam érdekében működik.

⁶³ Ez alól éppen Magyarország jelent kivételt, ahol jelenleg a belügyminiszter látja el a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat felügyeletét.

A nemzetközi kitekintés értékelése

A 32 ország nemzetbiztonsági szolgálatának áttekintését és vizsgálatát követően megállapítható, hogy a szolgálatok rendszerének kialakításánál azonosíthatók ugyan bizonyos meghatározott törvényszerűségek, amelyek a nemzetbiztonsági elméletekből fakadnak, de számos országban ezeket felülírják a helyi sajátosságok és a történelmi hagyományok. A vezérlő elv központi eleme a szolgálatok rendeltetés és jelleg alapján történő felosztása, amely szerint megkülönböztünk katonai és polgári, valamint hírszerző és elhárító szolgálatokat, amelyek saját adatszerző és elemző-értékelő képességekkel rendelkeznek. Ezek alkotják a klasszikus nemzetbiztonsági rendszer fő, meghatározó összetevőit, de a nemzetközi kitekintés azt is megmutatta, hogy vannak olyan szolgálatok is, amelyek nem tartoznak a klasszikus elemekhez. Ezek többségükben az elmúlt évtizedekben alakultak ki vagy váltak a nemzetbiztonsági rendszer önálló komponenseivé. Az új nemzetbiztonsági szervezetek közé tartoznak a koordináló-irányító, valamint az adatvédelemmel foglalkozó szolgálatok, míg számos helyen nemzetbiztonsági szolgálattá alakultak át a nyomozati jogkörrel rendelkező, a terrorellenes vagy a korrupcióellenes küzdelemmel foglalkozó rendvédelmi szervezetek. Ezen kívül egyes országokban különváltak a kizárólag adatszerzéssel foglalkozó szervezetek is.

A nemzetközi kitekintés példái alátámasztják, hogy a nemzetbiztonsági rendszer központi irányító szereplője a kormányzat, amely részt vesz a szolgálatok irányításában és ellenőrzésében is. A kormányzat nevében többségében nem a miniszterelnök, hanem a kormány kijelölt tagjai látják el a szolgálatok szakmai felügyeletét. Azt, hogy a kormányzat melyik minisztert hatalmazza fel az adott szolgálat irányításával, az általában a szolgálat jellegéből és feladatrendszeréből, valamint abból fakad, hogy melyik szaktárca a szervezet által szolgáltatott információk fő felhasználója. Így a katonai szolgálatok majdnem minden esetben a védelmi miniszter felügyelete alá tartoznak, ez alól csak akkor van kivétel, amikor a kormányfő, az államfő, illetve az általa irányított testület látja el az adott katonai szolgálat irányítását. A polgári szolgálatok esetében már nem ennyire egyértelmű a helyzet, mivel a polgári hírszerző szolgálatok esetében többnyire a kormányfő/államfő látja el a felügyeletet, amelynek az a magyarázata, hogy nekik van szükségük leginkább a hírszerzés által megszerzett információkra. A polgári elhárító szolgálatok esetében még nagyobb a megosztottság, mert a kormányfő és az államfő mellett több esetben a belügyminiszter és az igazságügyi

miniszter is részt vesz azok irányításában. Ez attól függ, hogy az elhárító tevékenységet rendvédelmi vagy jogi oldalról közelítik meg. A nem klasszikus szolgálatok vonatkozásában egyedül a nyomozati jogkörrel rendelkező szervezetek esetében lehet tendenciaként megállapítani, hogy az esetek többségében a belügyminiszter vesz részt a szolgálat irányításában. A 32 ország példája alapján megállapítható, hogy a szolgálatok irányításából elsősorban a védelmi miniszter veszi ki a részét, míg a többi minisztert illetően már jóval megosztottabb a rendszer.

Releváns nemzetközi kitekintés

2. számú térképvázlat (Szerkesztette: Dr. Vida Csaba)

A főbb európai és az Amerikai Egyesült Államok nemzetbiztonsági szolgálatait érintő szélesebb vizsgálat mellett meg kell vizsgálni Magyarország nemzetbiztonsága szempontjából releváns országokban működő nemzetbiztonsági rendszereket is, hogy még pontosabb következtetéseket tudjunk levonni a nemzetközi trendek vonatkozásában. Ehhez az országok két csoportját kell elemzés alá venni. Az első csoportba tartoznak azok az országok, amelyek közvetlen hatást gyakorolnak hazánk nemzetbiztonságára. Ezek közé tartozik Ausztria, Szlovákia, Ukrajna, Románia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, valamint Oroszország és az Amerikai Egyesült Államok. (A 2. számú térképvázlaton piros színnel jelölt orszá-

gok.) A szűkebb vizsgálatba be kell vonni a Magyarországgal összemérhető⁶⁴ európai országokat is, amelyek a második csoportot képezik, mint Belgiumot, Bulgáriát, Csehországot, Dániát, Portugáliát, Hollandiát és Svédországot. (A 2. számú térképvázlaton kék színnel jelölt országok) A fenti két országcsoportot lehet Magyarország nemzetbiztonsága szempontjából releváns országnak tekinteni.

A szolgálatok számára vonatkozó adatokból (1. számú ábra) megállapítható, hogy a nagyobb országok (Amerikai Egyesült Államok és Oroszország) kivételével kettő–hat, de többségükben (11 esetben) kettő–négy nemzetbiztonsági szolgálat működik. Köztük nincs olyan ország, ahol legalább egy katonai nemzetbiztonsági szolgálat ne létezne. 15-ből háromban több katonai szervezet van, mint polgári (2. számú ábra). Megállapítható a hírszerző és az elhárító szolgálatok (3. számú ábra) hangsúlyossága, valamint a Magyarországgal összemérhető és kisebb országok (hat) esetében jellemző az integrált hírszerző–elhárító szolgálat működése. A nem klasszikus nemzetbiztonsági szolgálatok ugyan jelen vannak, de nem szignifikáns mértékben, talán a nyomozóhatósági jogkörrel rendelkező szolgálatok jelennek meg (négy ország) viszonylag nagyobb számban. A koordináló, az adatszolgáltató és az adatvédelmi szolgálatok egy–két esetben léteznek.

A szolgálatok felügyeletének vizsgálata (4. számú ábra) alapján megállapítható, hogy mind a 15 országban működik a védelmi miniszter alárendeltségében katonai nemzetbiztonsági szolgálat. Az államfő, a kormányfő és más miniszterek vonatkozásában már nem így van, mert a polgári szolgálatok felügyelete már sokkal megosztottabb. Az államfő hat, a belügyminiszter öt, az igazságügyi miniszter öt, a kormányfő négy, a külügyminiszter két, valamint két országban további miniszterek is ellátják legalább egy nemzetbiztonsági szervezetet irányítását. Az államfő és a védelmi miniszter esetében van arra példa, hogy nem egy, hanem kettő vagy több nemzetbiztonsági szolgálat tartozik közvetlen alárendeltségébe.

A fenti 15 ország nemzetbiztonsági rendszerének áttekintéséből levonható következtetések többségében megegyeznek a szélesebb nemzetközi kitekintés eredményeivel. Egyes esetekben azonban hangsúlyosabban megjelennek azok a megállapítások, amelyeket a 32 ország esetéből lehet levonni. Ezek közé tartozik a hírszerző és az elhárító szervezetek hangsúlyossága, valamint az integrált hírszerző–elhárító szervezetek léte.

⁶⁴ Magyarországgal összemérhető országnak lehet tekinteni, amelynek területe, lakossága vagy gazdasága hasonló értékeket mutat.

Következtetések

Az európai országok nemzetbiztonsági rendszereinek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok nem csak a kormányzatok egy-egy különálló támogató szervezeteként működnek, hanem egy komplex rendszert képeznek, amelynek működésében mindegyik hatalmi ág szerepet vállal. A nemzetbiztonsági rendszerben ennek következtében a nemzetbiztonsági szolgálatokon túl jelen vannak a törvényhozók, a bíróságok képviselői, valamint a kormányzat (a végrehajtói hatalom) meghatározott spektruma is. Erre azért van szükség, mert a nemzetbiztonsági szolgálatok olyan funkciókat látnak el, amelyek az ország biztonságával és fennmaradásával vannak összefüggésben, így hatékonyságuk, eredményességük meghatározhatja az ország túlélési képességét. Ennek érdekében az állam olyan jogosítványokat adott a szolgálatoknak, amelyekhez átlagon felüli ellenőrzés is szükséges, hogy megelőzzék az azokkal történő visszaélést.

Ez a komplex nemzetbiztonsági rendszer minden országban jelen van (még akkor is, ha hivatalos létezését nem minden ország fogadja el létező fogalomként), de az országok sajátosságai, többek között a politikai berendezkedés, a történelmi hagyományok, a nemzetközi biztonsági helyzet, a pénzügyi-gazdasági lehetőségek meghatározzák a rendszer szereplőinek számát és működését. A nemzetbiztonsági rendszer alapvető átalakítása minden esetben olyan paradigmaváltásokhoz köthető, mint például az új államalakulatok létrejötte (pl.: Csehország és Szlovákia esetében), fegyveres konfliktusok (pl.: délszláv háborúk, az 1989-es román forradalom), rendszerváltások (pl.: Bulgária), valamint a szolgálatok olyan mértékű törvényellenes működés (pl.: Lengyelország), amely elkerülhetetlenné tette a változtatást.

A nemzetbiztonsági szolgálatok számát illetően az elmúlt évtizedben kettős folyamat volt megfigyelhető. Egyik a szolgálatok számának növekedése, a nemzetbiztonsági rendszer fragmentálódása. Ennek oka az, hogy a nemzetbiztonsági rendszer egyre szélesebb feladatrendszert kell, hogy ellásson, amely érdekében az állam újabb funkcionális, de nem klasszikus szolgálatokat hoz létre. 2001 után számos országban a korábbi terrorellenes szervezeteket alakították át nemzetbiztonsági szolgálatokká. A másik folyamat a szolgálatok létszámának csökkenése, amely a létező nemzetbiztonsági szervezetek integrációjában jelenik meg. A szolgálatok összevonására általában pénzügyi és gazdasági szempontok miatt kerül sor.

Az országok sajátosságai ellenére is vannak olyan törvényszerűségek, amelyek a nemzetbiztonsági szolgálatokkal kapcsolatban meg lehet határozni. Ez

vonatkozik a szolgálatok jellegére, kategóriájára, valamint a szolgálatok irányítására és felügyeletére.

A szolgálatokat alapvetően katonai és polgári szervezetekre lehet felosztani, amelyek között leginkább abban van különbség, hogy a katonai szervezetek munkatársai egyben a haderők tagjai is, és alapvetően a biztonság katonai szegmensével foglalkoznak. A tevékenységi jelleget vizsgálva meg lehet különböztetni alapvetően hírszerző és elhárító szervezeteket, amelyeket klasszikus nemzetbiztonsági szolgálatoknak tekintjük. Ezen kívül megkülönböztetünk további szolgálatokat is, amelyek a nemzetbiztonság egy-egy szegmensével foglalkoznak, például az adatvédelemmel, a bűnüldözéssel, a terrorellenes harccal vagy a korrupcióellenes fellépéssel. Az utóbbi szervezeteket nevezzük nem klasszikus nemzetbiztonsági szolgálatoknak, amelyek csak néhány országban működnek nemzetbiztonsági szolgálatként, általában azokban, ahol az adott területnek a kormányzat nagyobb hangsúlyt akar adni.⁶⁵ A klasszikus nemzetbiztonsági szolgálatok polgári és katonai szervezetekből állnak, de nem minden országban található meg önálló formában a két szolgálat, mert számos helyen történelmi, pénzügyi vagy politikai okokból integrált szolgálatként működnek. Megállapítható, hogy több helyen van katonai hírszerző szolgálat, mint polgári, míg az elhárító szolgálatok esetében már nem ennyire egyértelmű a helyzet, mert ott közel hasonló arányban vannak a polgári és a katonai szolgálatok. Az elhárító szolgálatoknál ez abból adódik, hogy a katonai elhárítás csak a haderővel foglalkozik, míg a polgári elhárítás az egész országgal, így sok esetben a katonai elhárítást a polgári szervezetbe integrálták. A hírszerző szolgálatok vonatkozásában alapvetően katonai fölény van, amely abból adódhat, hogy a hírszerzés történelmileg a haderőben alakult ki és fejlődött tovább.

A nemzetközi kitekintés eredményeit szükséges összehasonlítani a magyar nemzetbiztonsági rendszerrel annak érdekében, hogy megállapítsuk, mennyire illeszkedik Magyarország a nemzetközi trendekhez? Hazánkban a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló – többször módosított – 1995. évi CXXV. számú törvény határozza meg a nemzetbiztonsági szolgálatok számát és feladatrendszerét (jellegét). A jogszabály alapján, Magyarországon – jelenleg – négy nemzetbiztonsági szolgálat működik, ami megfelel a releváns országok gyakorlatának. A szervezetek vizsgálata alapján három polgári és egy katonai szolgálat létezik, amely megfelel a nemzetközi kitekintés trendjének mind a polgári–katonai szervezetek arányában, mind abban, hogy működik legalább egy katonai nemzetbiztonsági szol-

⁶⁵ *Itt szükséges megnevezni, hogy nem csak a nemzetbiztonsági szolgálatok végezhetnek titkos információgyűjtést.*

gálat is. A szolgálatok jellege alapján egy hírszerző (Információs Hivatal), egy elhárító (Alkotmányvédelmi Hivatal), egy adatszerző (Nemzetbiztonsági Szakszolgálat) és egy integrált hírszerző–elhárító (Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat) vesz részt a nemzetbiztonsági rendszer tevékenységében. Ez összhangban van azzal a nemzetközi tapasztalattal, amely a hírszerző és az elhárító szolgálatok hangsúlyosságát támasztja alá. A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat létezése részben eltér, részben pedig erősíti a nemzetközi trendeket. Eltér, mert a 32 ország közül csak háromban működik önálló adatszerző szervezet, illetve erősíti, mert 32 ország közül 19-ben működik nem csak hírszerző vagy elhárító szolgálat. Magyarország része annak a nemzetközi folyamatnak, amely zömmel a kisebb országokat (pl.: Szlovákia, Csehország, Szlovénia, Belgium) jellemzi, miszerint azok integrált hírszerző–elhárító szolgálatokat hoznak létre. A szolgálatok felügyeletét – amelyet Magyarországon szintén jogszabályok határoznak meg – a kormányfő (aki kormányrendeletben a Miniszterelnökséget vezető államtitkárt bízta meg az Információs Hivatal irányításával), a belügyminiszter (Alkotmányvédelmi Hivatal, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat) és a honvédelmi miniszter (Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat) látja el. Hazánkban is tartozik a honvédelmi miniszter alárendeltségébe legalább egy nemzetbiztonsági szolgálat. A többi irányítását a belügyminiszter és a kormányfő látja el, amely szintén összhangban van a nemzetközi gyakorlattal. Összefoglalva, a 32 országot áttekintő szélesebb és a 15 releváns országot megvizsgáló szűkebb elemzés alátámasztotta, hogy Magyarország jelenlegi nemzetbiztonsági rendszere megfelel a nemzetközi mintáknak és trendeknek.

A tanulmány lezárva: 2013. december 31-én.

IRODALOM- és FORRÁSJEGYZÉK

1. JENSEN, J. CARL–MCELREATH, H. DAVID–GRAVES MELISSA: INTRODUCTION INTELLIGENCE STUDIES (2013, CRC PRESS), ISBN 978-1-4665-0003-7
2. LOWENRHAL, MARK M.: INTELLIGENCE FROM SECRET TO POLICY (2012, CQ PRESS), ISBN 978-1-60871-675-2
3. A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. számú törvény.
4. (Forrás: net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500125.TV, letöltési idő: 2013.12.01.)

<http://www.sis.gov.sk/zakonsis.html>

<http://www.nbusr.sk/sk/o-urade/vedenie-uradu.1.html>

<http://nomenom.blogspot.hu/2011/01/das-heeresnachrichtenamt-hna.html>

http://www.bmi.gv.at/cms/BMI_OeffentlicheSicherheit/2008/05_06/files/A_BWEHRAMT.pdf

http://www.bmi.gv.at/cms/bmi_verfassungsschutz/

http://sova.gov.si/en/index845c.html?sv_path=1102,1107

http://www.mo.gov.si/si/o_ministrstvu/organizacija/obvescevalno_varnostn_a_sluzba/

<http://www.sie.ro/>

<http://www.sri.ro/>

<http://www.spp.ro/?p=124&lang=en>

<http://www.stsnet.ro/indexe.html>

<http://militar.infomondo.ro/tag/dgia>

<http://www.dgipi.ro/index.php?lang=en>

<http://www.bis.cz/kdo-jsme.html>

<http://www.uzsi.cz/en/>

<http://www.aw.gov.pl/eng/historia-instytucji/historia-instytucji.html>

http://www.abw.gov.pl/portal/en/16/About_ISA.html

<http://www.sww.gov.pl/en/index.html>

<http://www.skw.gov.pl/index.htm?lev1=0>

<http://www.cba.gov.pl/en/?dzial=>

http://www.bnd.bund.de/EN/Home/home_node.html

<http://www.kommando.streitkraeftebasis.de/portal/a/kdoskb/!ut/p/c4/04>

[SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP3I5EyrpHK94uyk-](http://www.kommando.streitkraeftebasis.de/portal/a/kdoskb/!ut/p/c4/04)

[OyUfL3y1MySIOKS4hK93MQUvdLUpNSiOrxi YJsR0UAUKJtgw!!/](http://www.kommando.streitkraeftebasis.de/portal/a/kdoskb/!ut/p/c4/04)

<http://www.interieur.gouv.fr/Actualites/L-actu-du-Ministere/Reforme-du-renseignement-interieur>
<http://www.defense.gouv.fr/ema/interarmees/la-direction-du-renseignement-militaire>
<http://www.defense.gouv.fr/dpsd>
<http://www.defense.gouv.fr/english/dgse>
<http://www.douane.gouv.fr/>
<http://www.sirp.pt/cms/view/id/14>
<http://www.emgfa.pt/pt/organizacao/cismilitar>
<http://www.sis.pt/sissirp.html#>
<http://www.intelpage.info/la-inteligencia-espanola.html>
<https://www.mi5.gov.uk/home/about-us/who-we-are.html> – MI5
<https://www.sis.gov.uk/about-us/who-we-are.html> – MI6
<http://www.gchq.gov.uk/AboutUs/Pages/Accountability-and-the-Law.aspx>
<https://www.gov.uk/defence-intelligence>
<https://www.pet.dk/English/About%20PET.aspx>
<http://fe-ddis.dk/eng/About-DDIS/Pages/Organization.aspx>
https://www.nsm.stat.no/Globale_funksjoner/Global-menu/In-English/
<http://forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/felles/etjenesten/Sider/Etterretningstjenesten.aspx>
<http://www.pst.no/trusler/masseodeleggelsesvapen/>
<http://www.sakerhetspolisen.se/>
[http://www.supu.fi/poliisi/supo60/home.nsf/files/FFC4D81B9F3DFB2CC225788000339B77/\\$file/2011_Supo-English.pdf](http://www.supu.fi/poliisi/supo60/home.nsf/files/FFC4D81B9F3DFB2CC225788000339B77/$file/2011_Supo-English.pdf)
<https://www.aivd.nl/english/aivd/about-the-aivd/>
<http://www.defensie.nl/mivd/>
<http://english.nctv.nl/>

MELLÉKLET

Albánia

SHISH – Sherbimi Informativ te Shtetit – Állami Információs Szolgálat

SHIU – Sherbimi Informativ Ushtarak – Katonai Információs Szolgálat

Amerikai Egyesült Államok

AFISRA – Air Force Intelligence, Surveillance and Reconnaissance Agency – Légierő Hírszerző, Ellenőrző és Felderítő Ügynöksége

CGI – Coast Guard Intelligence – Parti Őrség Hírszerzése

CIA – Central Intelligence Agency – Központi Hírszerző Ügynökség

DIA – Defense Intelligence Agency – Védelmi Hírszerző Ügynökség

FBI – Federal Bureau of Investigation – Szövetségi Nyomozóiroda

INR – Bureau of Intelligence and Research – Hírszerző és Kutató Iroda

ISCOM – Army Intelligence and Security Command – Szárazföldi Csoportok Hírszerző és Biztonsági Parancsnoksága

I&A – Office of Intelligence and Analysis – Hírszerző és Elemző Hivatal

MCIA – Marine Corps Intelligence Activity – Tengerészgyalogság Hírszerző Tevékenysége

NGA – National Geospatial-Intelligence Agency – Nemzeti Térfelderítő–Hírszerző Ügynökség

NRO – National Reconnaissance Office – Nemzeti Felderítő Hivatal

ODNI – Office of Director of National Intelligence – Nemzeti Hírszerző Igazgató Hivatala

OICI – Office of Intelligence and Counterintelligence – Hírszerző és Elhárító Hivatal

ONI – Office of Naval Intelligence – Haditengerészeti Hírszerzési Hivatal

ONSI – Office of National Security Intelligence – Nemzetbiztonsági Hírszerzés Hivatala

TFI – Office of Terrorism and Financial Intelligence – Terrorizmus és Pénzügyi Hírszerzés Hivatala

Ausztria

BVT – Bundesamt für Verfassungsschutz und Terrorismusbekämpfung – Alkotmányvédelmi és Terrorelhárító Szövetségi Hivatal

HAA – Heeresabwehramt – Haderő Elhárító Hivatala

HNaA – Heeresnachrichtenamt – Haderő Hírszerző Hivatala

Belgium

ADIV/SGRS – Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid/Service Général du Renseignement et de la Sécurité – Katonai Felderítő és Biztonsági Főszolgálat

VSSE/SE – Veiligheid van de Staat/Surete de l'Etat – Állami Biztonsági Főszolgálat

Bulgária

CVI – Szluzsba Vojenna Informacija – Katonai Hírszerző Szolgálat

DANSz – Dizsavna Agencija Nacionalna – Állami Nemzetbiztonsági Ügynökség

NRSz – Nacionalna Razisznvatyelna Szluzsba – Nemzeti Hírszerző Szolgálat

Csehország

BIS – Bezpečnostní Informacní Sluzba – Biztonsági Információs Szolgálat

ÚZSI – Úrad pro Zahranični Styky a Informacie – Külkapcsolati és Információs

Hivatal

VZ – Vojenske Zpravodajství – Katonai Hírszerzés

Dánia

FE – Forvarets Efterretningstjeneste – Védelmi Hírszerző Szolgálat

PER – Polities Efterretningstjeneste – Biztonsági Hírszerző Szolgálat

Egyesült Királyság

DI – Defence Intelligence – Védelmi Hírszerzés

GCHQ – Government Communication Headquarters – Kormányzati Kommunikációs Parancsnokság

SIS/MI6 – Secret Intelligence Service/Military Intelligence 6 – Titkos Hírszerző Szolgálat

SS/MI5 – Security Service – Biztonsági Szolgálat

Észtország

KAPO – Kaitsepolitseiamet – Biztonsági Rendészeti Ügynökség

TB – Teabeamet – Információs Ügynökség

Finnország

PT – Paaesikunnan Tiedusteluosasto – Katonai Hírszerző Szolgálat

SUPO – Suojelupoliisi – Biztonsági és Hírszerző Szolgálat

Franciaország

CNR – Conseil National du Renseignement – Nemzeti Hírszerző Tanács

DCRI – Direction Centrale du Renseignement Intérieur – Belső Hírszerzés Központi Igazgatósága

DGSE – Direction Générale de la Sécurité Extérieure – Külföldi Biztonsági Főigazgatóság

DNRED – Direction National du Renseignement et des Enquetes Douanieres – Nemzeti Hírszerző és Nyomozó Vám Igazgatóság

DPSD – Direction de la Protection et de la Sécurité de la Défense – Katonai Védelmi és Biztonsági Igazgatóság

DRM – Direction du Renseignement Militaire – Katonai Hírszerző Igazgatóság

TRACFIN – Traitement du Renseignement et Action contre les Circuits Financiers clandestins – Titkos Pénzügyi Műveletekkel Kapcsolatos Felderítés és Akció Vezetés

Görögország

E-group/MID – Hellenic National Defence General Staff Military Intelligence Division – Görög Nemzetvédelmi Vezérkar Katonai Hírszerző Főigazgatóság

EYP – Ethniki Ypiresia Pliroforion – Nemzeti Információs Szolgálat

Hollandia

AIVD – Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst – Általános Hírszerző és Elhárító Szolgálat

FIOD – Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst – Vám- és Pénzügyi Nyomozóhatóság

MIVD – Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst – Katonai Hírszerző és Elhárító Szolgálat

NCTB – Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid – Nemzeti Terrorizmus Elleni Koordinációs Intézet

Horvátország

SOA – Sigurnosno-obavjestajna Agencija – Biztonsági és Hírszerző Ügynökség

VSOA – Vojna Sigurnosno-obavjestajna Agencija – Katonai Biztonsági és Hírszerző Ügynökség

Írország

G2 – Military Intelligence Branch of the Irish Defence Forces – Ír Védelmi Erők Katonai Hírszerző Szervezete

SDU – Special Detective Unit – Aonad Speisialta Bleachtaireachta – Különleges Nyomozó Egység

NSU – National Surveillance Unit – Aonad Faireachán Náisiúinta – Nemzeti Ellenőrző Egység

Lengyelország

ABW – Agencja Bezpieczenstwa Wewnentznego – Belbiztonsági Ügynökség

AW – Agencja Wywiadu – Hírszerző Ügynökség

CBA – Centralna Biuro Antykorupcyjne – Központi Korrupcióellenes Iroda

SKW – Szluzsba Kontrwywiadu Wojskowego – Katonai Elhárító Szolgálat

SWW – Szluzsba Wywiadu Wojskowego – Katonai Hírszerző Szolgálat

Lettország

DP – Drošības Policija – Biztonsági Rendőrség

MIDD – Militaras Izlukosanas un Drosibas Dienests – Katonai Hírszerző és Biztonsági Szolgálat

SAB – Satversmes Aizsardzibas Birojs – Alkotmányvédelmi Iroda

Litvánia

AOTD – Antrasis Operatyviniu Tarnybu Departamentas – Második Vizsgálati Igazgatóság

STT – Specialiuju Tyrimu Tarnyba – Különleges Nyomozó Szolgálat

VSD – Valstybes Saugumo Departamentas – Állambiztonsági Igazgatóság

Németország

BfV – Bundesamt für Verfassungsschutz – Szövetségi Alkotmányvédelmi Hivatal

BND – Bundesnachrichtendienst – Szövetségi Hírszerző Szolgálat

MAD – Militarischer Abschirmdienst – Katonai Elhárító Szolgálat

Norvégia

FSA – Forsvarets Sikkerhetsavdeling – Fegyveres Biztonsági Osztály

NIS – Etterretningstjenesten (E-tjenesten) – Norvég Hírszerző Szolgálat

NSM – Nasjonal Sikkerhetsmyndighet – Norvég Nemzetbiztonsági Hatóság

PST – Politiets Sikkerhetsjeneste – Norvég Rendőrségi Biztonsági Szolgálat

Olaszország

AISE – Agenzia Informazioni e Sicurezza Esterna – Külföldi Biztonsági és Hírszerző Ügynökség

AISI – Agenzia Informazioni e Sicurezza Interna – Belföldi Biztonsági és Hírszerző Ügynökség

DIS – Dipartimento delle informazioni per la sicurezza – Biztonsági és Hírszerző Főosztály

RIS – Reparto Informazione e Sicurezza – Információs és Biztonsági Főosztály

Oroszország

FSzB – Fegyernalnaja Szluzsba Bezopasztnosztji – Szövetségi Biztonsági Szolgálat

FSzKN – Fegyernalnaja Szluzsba po Kontrolju za oborotom narkotikov – Szövetségi Kábítószer Ellenőrzési Szolgálat

FSzO – Fegyernalnaja Szluzsba Ohrani – Szövetségi Védelmi Szolgálat

RFM – ROSFINMONITORING – Fegyernalnaja Szluzsba na Finanszovomu Monitoringu – Szövetségi Pénzügyi Monitoring Szolgálat

GRU – Glavnoje Razvedivatyelnoje Upravlenyje – Felderítő Főcsoportfőnökség

GUSzP – Glavnoje Upravlenyje Specialnih Program – Különleges Programok Főcsoportfőnöksége

SzVR – Szluzsba Vnyesnyej Razvedki – Külső Hírszerző Szolgálat

Portugália

CISMIL – Centro de Informacoes e Seguranca Militar – Katonai Hírszerző és Biztonsági Központ
SIED – Servico de Informacoes Estratégicas de Defesa – Stratégiai Védelmi Hírszerző Szolgálat
SIRP – Sistema de Informacoes de Republica Portuguesa – Portugál Köztársaság Hírszerző Rendszere
SIS – Servico de Informacoes de Seguranca – Biztonsági Hírszerző Szolgálat
Románia
DGIA – Directia Generala de Informatii a Apararii – Védelmi Információs Főigazgatóság
DGIPI – Directia Generala de Informatii si Protectie Interna – Belső Védelmi Főigazgatóság
SIE – Serviciul de Informatii Externe – Külföldi Hírszerző Szolgálat
SRI – Serviciul Roman de Informatii – Román Hírszerző Szolgálat
SPP – Serviciul de Protectie si Paza – Őrző-védő Szolgálat
STS – Serviciul de Telecomunicatii Speciale – Speciális Távközlési Szolgálat
Spanyolország
CIFAS – Centro de Inteligencia de las Fuertas Armadas – Fegyveres Erők Hírszerző Központja
CGI – Comisaria General de Informacion – Információs Főbiztosság
CNCA – Centro Nacional de Coordinacion Antiterrorista – Teroresellenes Nemzeti Koordinációs Központ
SIGC – Servicio de Informacion de la Guardia Civil – Csendőrség Információs Szolgálat
Svájc
NDB – Nachrichtendienst des Bundes – Szövetségi Hírszerző Szolgálat
MND – Militarischer Nachrichtendienst – Katonai Hírszerző Szolgálat
ÜPF – Überwachung Post- und Fernmeldeverkehr – Postai és Távközlési Felügyelet
Svédország
FRA – Förvarets Radioanstelt – Nemzeti Rádió Felügyelet
MUST – Försvarstabens Sakerhetstjanst – Katonai Felderítő Szolgálat
SAPO – Sakerhetspolisen – Titkosszolgálat
Szerbia
BIA – Bezbednosno-Informativna Agencija – Biztonsági-információs Ügynökség
VBA – Vojnobezbednosna Agencija – Katonai Biztonsági Ügynökség
VOA – Vojnoobavestanka Agencija – Katonai Felderítő Ügynökség
Szlovákia

NBÚ – Národný Bezpečnostný Úrad – Nemzetbiztonsági Hivatal

SIS – Slovenská Informačná Služba – Szlovákai Információs Szolgálat

VS – Vojenské spravodajstvo – Katonai Hírszerzés

Szlovénia

OVS MOSR – Obvescevalno Varnostna Služba Ministrstvo za Obrambo Rebulika

Slovenija – Védelmi Minisztérium Hírszerző és Biztonsági Szolgálata

SOVA – Slovenska Obvescevalno Varnostna Agencija – Szlovén Hírszerző és Biztonsági Ügynökség

Törökország

J2 – Türk Silahlı Kuvvetleri, Genel Kurmay Başkanlığı, İstihbarat Başkanlığı – Török Fegyveres Erők Vezérkara, Felderítő Főcsoportfőnöksége

KDGM – Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı – Közbiztonsági és Közrendvédelmi Államtitkárság

MIT – Milli İstihbarat Teskilati – Nemzeti Hírszerző Szervezet

Ukrajna

DSzSZZIU – Derzsavna Szlužsba Szpecialnoho Zvjazku ta Zahisztu Informaciji

Ukrajini – Ukrán Állami Különleges Híradó és Információvédelmi Szolgálat

HUR – Holovne Upravlinja Rozvidki – Felderítő Főcsoportfőnökség

SzBU – Szlužsba Bezpeki Ukrajini – Ukrán Biztonsági Szolgálat

SzZRU – Szlužsba Zovnyisnoji Rozvidki Ukrajini – Ukrán Külső Hírszerző Szolgálat

UDOU – Upravlinja Derzsavnoji Ohoroni Ukrajini – Ukrán Államvédelmi